

Det kriseramte Spanien

Spanien har den seneste lange tid haft fast plads i nyhedsudsendelserne og på avisernes forsider. De sorte skyer fra euro-krisen har lagt sig tungt over landet. Succeshistorier som det spanske fodboldlandsholds tredje internationale titel i træk ved EM i sommer er druknet i regnen af nyheder om høje risikopræmier, bankkrise, drastiske nedskæringer, tårnhøj arbejdsløshed og omfattende demonstrationer og optøjer i gaderne.

**AF LONE DENCKER WISBORG, DANMARKS
AMBASSADØR I SPANIEN**

Der er en spansk talemåde, der lyder: ”Når man møder en mand fra Galicien på trappen, er det ikke til at se, om han er på vej op eller ned.”

De senere måneder er den blevet citeret en del gange, når premierminister Mariano Rajoy er tonet frem på skærmen for at tale om Spaniens økonomiske situation. Galicieren Rajoy opfattes af mange som en, der lader beslutningerne modne en rum tid og holder kortene tæt ind til kroppen.

Det kriseramte Spanien har det seneste halve år befundet sig i et ”ingenmandsland”, hvad angår spørgsmålet om en anmodning om en redningspakke fra EU. Det er stadig en udbredt forventning, at Spanien før eller siden vil se sig nødsaget til at anmode om hjælp fra den nye Europæiske Stabilitetsmekanisme (ESM). Rajoys regering har hele tiden vægret sig, men den har samtidig langsomt, men sikkert bevæget sig fra at tale om, hvorvidt der vil komme en redning til i højere grad at tale om timing og betingelser for en hjælpepakke.

Siden Den Europæiske Centralbank (ECB) i september annoncerede planen for opkøb af statsobligationer, hvor ECB stillede betingelse om en forudgående spansk anmodning om ESM-hjælp, har der været en stigende forventning om en anmodning fra Madrid på de finansielle markeder. Det har holdt risikopræmien, der i juli måned nåede over 600 basispoint, lidt i ro, og det har givet regeringen et pusterum til at se tiden an.

Rajoys ”silverbullet”

Der har været både indenrigs- og udenrigspolitiske årsager til, at Rajoy har valgt at vente. Ud over at det ville være et stort personligt nederlag for ministerpræsidenten at bede om en redningspakke og acceptere de dertil knyttede betingelser, menes han også at have holdt et vagtsomt øje på valgkalenderen i de

spanske regioner. Der har de seneste måneder været højspændte valg i Galicien, Baskerlandet og senest Catalonien, og et sådant ansigtstab kunne have fået alvorlige konsekvenser for hans parti, det konservative Partido Popular (PP), i de tre regioner.

For Rajoy er det afgørende, at regeringen kan bevare størst muligt råderum i den økonomiske politik. Det er centralt for ham, at Spanien kan forblive på markedet og dermed undgå den skæbne, de euro-lande, der har bedt om en fuld redning, er blevet udsat for.

Afgørende for beslutningen om timing er naturligvis også udsigten til, at eurozonelandene vil acceptere en spansk anmodning. Et nej ville have potentielt uoverskuelige konsekvenser for Spanien og for euroen. For Rajoy er anmodningen derfor en slags ”silverbullet”. Spanien ville ikke kunne vende tilbage til situationen før en anmodning i tilfældet af et nej. Og risikopræmien ville i givet fald kunne stige markant, og adgangen til markedet ville kunne blive lukket.

» **For Rajoy er det afgørende, at regeringen kan bevare størst muligt råderum i den økonomiske politik.**

Rajoys strategi har indtil videre virket. Man skal dog ikke være blind for, at Spanien i meget stor udstrækning har klaret skærene i kraft af dels førnævnte annoncering fra Den Europæiske Centralbank af plan for opkøb af statsobligationer, dels obligationsopkøb fra de spanske banker, der har adgang til billig finansiering fra ECB. Det må samtidig siges, at hvis markedet igen ændrer sine forventninger til en spansk anmodning om hjælp, kan risikopræmien hurtigt stige kraftigt igen, og den spanske forhandlingsposition vil blive væsentligt forværret.

Regeringens store sparetiltag er blevet bredt kritiseret for at skære musklerne i samfundet væk i stedet for at skære ind til benet.

→ SIDE 24

Lange udsigter til forbedring

Ministerpræsidenten udtalte for nylig, at den spanske økonomi går bedre tider i møde og igen vil begynde at vokse fra 2014. Det tolkedes derfor fra flere sider som et slag i ansigtet på regeringen, da Europa-Kommissionens kort efter offentliggjorde sin vurdering af den spanske økonomi. Kommissionen vurderede blandt andet, at det spanske BNP vil fortsætte med at falde med 1,4 pct. til næste år, mens regeringen selv kun opererer med en negativ vækst på 0,5 pct.

Regeringen erkendte i slutningen af september, da den fremlagde finanslovsforslaget for 2013, at Spanien ikke kommer til at opfylde sit underskudsmål for 2012 på grund af statens tab på indskud i kriseramte banker. Man forventede et underskud på 7,4 pct. mod det af EU godkendte 6,3 pct.. Kommissionen sætter nu det forventede tal til omkring 8 pct. (inkl. indskud i banker). Den forventer ydermere, at det offentlige underskud i 2013 vil komme til at ligge på 6 pct., mens det i 2014 igen stiger til 6,4 pct.. Disse forventninger ligger langt fra de henholdsvis 4,5 pct. og 2,8 pct., som regeringen har forpligtet sig til over for EU.

Kommissionen vurderer ligeledes, at den spanske statsgæld vil nå op på 97 pct. i 2014, og at arbejdsløsheden vil stige til 26,6 pct. i 2013 og først nå under 26 pct. igen i 2015.

Boomårene

Men hvordan kunne det komme så vidt? Det er ikke mere end 6 år siden, at man talte om et spansk økonomisk mirakel. I begyndelsen af årtusindet buldrede den spanske økonomi derudad med vækstrater på 3-4 pct., mens andre europæiske lande, bl.a. Tyskland og Danmark, kæmpede med lavvækst. Mellem 2000 og 2005 skabte landet omkring halvdelen af alle nye jobs i hele EU. Hvordan kunne miraklet så på så kort tid gå hen og blive til et mareridt?

Svaret skal hovedsagelig findes i den økonomiske model i Spanien under boomårene. Den var i alt for høj grad baseret på bygge- og servicesektoren, på adgangen til billige lån efter indtrædelsen i euro-samarbejdet og på nogle meget opskruede forventninger til, hvor mange bygninger man kunne få afsat. I årene før krisen ramte landet i 2007, påbegyndte man i Spanien mellem 700.000 og 800.000 nye boliger om året, hvilket var mere end Tyskland, Frankrig og England tilsammen.

Uafhængige økonomer vurderer i dag, at mere end 1,2 mio. af de nye boliger stadig ikke er blevet solgt, og at et tilsvarende antal står og venter på at blive bygget færdig. Det aktuelle behov for boliger vurderes at ligge på lidt over 200.000 om året.

Siden krisen startede, har en lang række af de store byggefirmaer derfor måttet dreje nøglen om, og flere end 350.000 boligejere har måttet gå fra hus og hjem. Det falder tilbage på bankerne, der finansierede byggerierne i de gyldne år og gav rundhåndede boliglån til alt for mange, og som nu hænger på konkursboerne. Disse "giftige" aktiver er hovedårsagen til, at den spanske regering i sommer måtte underskrive en krævende aftale for at få et lån på 100 mia. euro fra eurozonen til at hjælpe de hårdest ramte spanske pengeinstitutter.

Akilleshælen i regionerne

Det var dog ikke kun de private investeringer, der løb løbsk i Spanien. Der blev også bygget en række store offentlige prestigeprojekter, der har undergravet økonomien i mange kommuner og regioner. Et eksempel er Valencia-regionen, hvor man bl.a. har bygget en kæmpe lufthavn i byen Castellón, som aldrig er blevet taget i brug, og hentet et Formel 1-løb til byen Valencia.

Netop Valencia er i dag en af de mest forgældede spanske regioner. Den er en af de seks regioner, der har bedt om hjælp fra den nye statslige redningsfond, som regeringen oprettede i september måned for regioner med likviditetsproblemer.

Problemet med regionerne bør ikke negligeres. Staten står nemlig kun for omkring 20 pct. af de samlede offentlige udgifter. Hovedparten ligger i de selvstyrende regioner, der har ansvaret for tunge poster som uddannelse og sundhedsvæsen. Spillet mellem regionerne og centralregeringen minder da også til forveksling om situationen mellem Spanien og EU, blot med den forskel, at det på hjemmefronten er den spanske regering, der taler for yderligere konditionalitet.

Spørgsmålet om det økonomiske forhold mellem regionen Catalonien og centralregeringen var således hovedårsagen til den opblomstring af catalansk nationalisme, vi har set i løbet af efteråret. Regionspræsidentens krav om større indflydelse på skatteopkrævningerne og bedre regional udligning blev afvist af Rajoy, og det fik regionspræsidenten til at formulere en plan om en folkeafstem-

» ... tilliden til den spanske økonomi over det år, regeringen nu har været ved magten, er blevet stadig mindre.

ning om selvbestemmelse, som han gik til valg på i slutningen af november. Selv om han kom svækket ud af valget, har han varslet, at han vil gå videre med ideen om folkeafstemningen.

Det lange, seje træk

Før parlamentsvalget i november 2011 var der en udbredt opfattelse i Spanien om, at man har levet over evne i boom-årene, og at det var nødvendigt at skære til. Samtidig havde størstedelen af befolkningen mistet tilliden til, at den socialistiske regering ledet af José Luis Rodríguez Zapatero kunne få styr på økonomien igen. Der var derfor store forventninger til den konservative regering, da den kom til magten ved juletid sidste år. Med et solidt flertal i parlamentet og konservativ ledelse i størstedelen af regionerne syntes basen lagt for en sanering af den spanske økonomi.

Ganske vist viste arven efter den socialistiske regering sig at være noget tungere end forventet, men man må dog konstatere, at tilliden til den spanske økonomi over det år, regeringen nu har været ved magten, er blevet stadig mindre. Selv om det givetvis også

skyldes markedernes manglende tiltro til euroens beståen i det hele taget, er det en udbredt opfattelse, at regeringen må påtage sig sin del af ansvaret. Iagttagere peger på, at der ikke i tilstrækkelig grad blev formuleret et samlet projekt, som kunne kommunikeres ud til befolkningen, til de europæiske partnere og til markederne. I stedet for at rive plasteret af i ét ryk har regeringen introduceret ændringerne bid for bid på de ugentlige regeringsmøder.

Regeringens store sparetiltag er blevet bredt kritiseret for at skære musklerne i samfundet væk i stedet for at skære ind til benet. Samtidig kritiseres regeringen for ikke at have handlet gennemgribende nok på reformområdet, og regeringen har derfor varslet 44 nye reformer, som skal gennemføres inden marts 2013.

Spanien vil skulle igennem en række hårde år. Der tegner sig dog også lyspunkter. Eksporten og den forbedrede lønkonkurrence er nogle af dem. Reformerne skal gennemføres og have tid til at virke. Men det bliver et langt, sejt træk. ■